

دانشگاه الزهرا

دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

عنوان:

بررسی بازده (اجتماعی) هزینه های تحقیقات کشاورزی (مورد کالا: گندم)

استاد راهنما: جناب آقای دکتر ایرج توتونچیان

استاد مشاور: سرکار خانم دکتر نخعی

دانشجو: فاطمه شمسیان

آذر ماه ۱۳۸۰

چکیده:

بررسی بازده (اجتماعی) هزینه های تحقیقات کشاورزی (مورد کالا: گندم) در این پایان نامه، تحقیقات اصلاح و تهیه بذر گندم آبی با روش تحلیل هزینه - فایده و یافتن نرخ بازده داخلی برای بیست سال (۱۳۷۷ - ۱۳۵۸) مورد ارزیابی قرار گرفته است. بر این اساس با بهره مندی از معیار مازاد اقتصادی و نیز در نظر گرفتن انتقال منحنی عرضه گندم آبی به دنبال استفاده از بذر اصلاح شده، گندم آبی (از سال ۱۳۵۸ به سایر سالها) به استخراج روابطی جهت محاسبه منافع حاصله پرداخته، سپس با توجه به هزینه های تحقیقت اصلاح و تهیه بذر گندم آبی اقدام به یافتن نرخ داخلی این طرح در قالب برنامه TSP شده است. این ارزیابی در سه حالت تعادل در بازار گندم در اقتصاد بسته و اقتصاد باز همراه با انتقال تقاضا و همچنین عدم تعادل در بازار گندم و اقتصاد باز همراه با نرخ ارز رسمی ۱۷۵۰ ریال صورت گرفته است و از آنجا که حالت سوم با شرایط کشور مطابقت بیشتری دارد نتایج آن به صورت زیر ارائه می گردد:

منافع کل در تمامی کشت های قیمتی عرضه (۰/۴۵، ۰/۲۵، ۰/۵، ۰/۷۵، ۱، ۱/۲۵، ۱/۵) در سال های ۱۳۶۴ تا ۱۳۷۷ و همچنین ۱۳۶۱ مثبت بوده و در سال های ۱۳۵۹، ۱۳۶۰، ۱۳۶۱، ۱۳۶۲، ۱۳۶۳ منفی می باشد.

منافع تولیدکنندگان و معادل ریالی صرفه جویی ارزی در تمامی کشت های قیمتی عرضه (۰/۴۵، ۰/۲۵، ۰/۵، ۰/۷۵، ۱، ۱/۲۵، ۱/۵) در سال های ۱۳۶۴ تا ۱۳۷۷ و همچنین ۱۳۶۱ مثبت بوده و در سال های ۱۳۵۹، ۱۳۶۰، ۱۳۶۲، ۱۳۶۳ منفی می باشد و یارانه ناشی از اجرای تحقیقات اصلاح و تهیه بذر گندم آبی، در تمامی کشت های قیمتی عرضه (۰/۴۵، ۰/۲۵، ۰/۵، ۰/۷۵، ۱، ۱/۲۵، ۱/۵) در سال های ۱۳۶۴ تا ۱۳۷۷ و همچنین ۱۳۶۱ منفی بوده و در سال های ۱۳۵۹، ۱۳۶۰، ۱۳۶۲، ۱۳۶۳ مثبت می باشد.

با توجه به آنکه ارزش منافع خالص تحقیقات اصلاح و تهیه بذر گندم آبی (ارزش منافع کل منهای ارزش هزینه ها) در هر سه حالت منفی می باشد، نرخ بازده داخلی این گونه طرح ها مثبت نبوده و این دال بر غیر اقتصادی بودن این گونه طرح ها دارد.

فهرست مطالب

فصل اول: تحقیقات

۱-۱) مقدمه

ضرورت و انگیزه تحقیق

اهمیت موضوع

فرضیه

پیشینه تحقیق

۱-۲) تعاریف تحقیق، تحقیق و توسعه

۱-۳) تاریخچه تحقیق و توسعه

۱-۴) انواع تحقیقات

- ۱-۴-۱ (تحقیقات پایه (بنیادی)
- ۱-۴-۲ (تحقیقات عملی (کاربردی)
- ۱-۴-۳ (تحقیقات توسعه ای
- ۱-۵ (اهداف تحقیق و توسعه
- ۱-۶ (مدیریت تحقیق و توسعه
- ۱-۷ (سازمان های تحقیق و توسعه
- ۱-۸ (اطلاع رسانی
- ۱-۹ (دیدگاه های مختلف در مورد حمایت از سازمان های تحقیقاتی
- ۱-۱۰ (محققین
- ۱-۱۱ (بودجه تحقیقاتی
- ۱-۱۲ (بررسی و مقایسه وضعیت تحقیق و توسعه در جهان و ایران
- ۱-۱۳ (مشکلات و نارسایی های موسسات تحقیقاتی دولتی در کشورهای در حال توسعه
- ۱-۱۴ (وضعیت تحقیقات در ایران
- ۱-۱۵ (تاریخچه سیاست گذاری علم و تکنولوژی و تحقیق در جمهوری اسلامی ایران
 - ۱-۱۵-۱ (تحقیق و پژوهش در برنامه اول توسعه
 - ۱-۱۵-۱-۱ (بررسی عملکرد برنامه اول توسعه کشور در راستای برنامه تحقیقات
 - ۱-۱۵-۱ (تحقیق و پژوهش در برنامه دوم توسعه
 - ۱-۱۵-۳ (تحقیق و پژوهش در برنامه سوم توسعه
 - ۱-۱۶ (تنگناهای توسعه تحقیقات در ایران
 - ۱-۱۷ (اهمیت تحقیقات در کشاورزی
 - ۱-۱۸ (تعریف تحقیق در کشاورزی
 - ۱-۱۹ (انواع تحقیقات کشاورزی
 - ۱-۱۹-۱ (تحقیقات زیستی و فنی

- ۲-۱۹-۱) تحقیقات اجتماعی
- ۳-۱۹-۱) تحقیقات اقتصادی
- ۲۰-۱) تعریف تکنولوژی و فن آوری
- ۲۱-۱) استراتژی های تخصصی منابع بودجه تحقیقات کشاورزی
- ۲۲-۱) انقلاب سبز
- ۲۳-۱) راهکارهای اساسی در تحقیقات کشاورزی
- ۲۴-۱) بررسی وضعیت تحقیقات کشاورزی در کشورهای در حال توسعه در مقایسه با کشورهای پیشرفته
- ۲۵-۱) بررسی وضعیت تحقیقات کشاورزی در ایران
- ۲۶-۱) انواع هزینه های تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی
- ۲۷-۱) تاریخچه تحقیقات اصلاح بذر و نهال در ایران
- ۲۸-۱) بخش تحقیقات غلات (گندم و جو)
- ۲۹-۱) پی نوشت فصل اول

فصل دوم: گندم

- ۲-۱) مقدمه
- ۲-۲) تاریخچه، نامگذاری و اهمیت اقتصادی گندم
- ۱-۲-۱) تاریخچه تهیه بذر گندم در ایران
- ۲-۲-۲) اهمیت غذایی و اقتصادی گندم
- ۲-۳) تولید داخلی
- ۱-۲-۳) خلاصه ای از علل پایین بودن عملکرد
- ۲-۴) واردات گندم
- ۲-۵) قیمت گذاری گندم و مسائل مربوط به آن در کشور

۲-۶) مشکلات و تنگناها

۲-۶-۱) مشکلات مربوط به بخش آب

۲-۶-۲) مشکلات مربوط به اراضی

۲-۶-۳) استفاده نامناسب از ماشین آلات کشاورزی

۲-۶-۴) نارسائی در استفاده از کود شیمیایی

۲-۶-۴-۱) تاریخچه مختصری از کاربرد کود شیمیایی در ایران

۴-۶-۵) عدم مبارزه اصولی با آفات و بیماری های گیاهی

۲-۶-۶) عدم تامین بذر اصلاح شده

۲-۶-۷) بالا بودن میزان ضایعات گندم

۲-۶-۸) مشکلات مربوط به سیاست قیمت گذاری دولت

۲-۷) پی نوشت فصل دوم

فصل سوم: مروری بر مطالعات انجام شده در زمینه تحقیق و توسعه D&R

۳-۱) مروری بر مطالعات انجام شده در زمینه تحقیق و توسعه D&R

۳-۲) مدل‌های ارزیابی تحقیقات، بعد از اجرا یا در حین اجرای نتایج آنها

۳-۲-۱) روش تابع تولید

۳-۲-۲) روش مازاد مصرف کننده و تولید کننده

۳-۲-۲-۱) الگوی گرلیچر

۳-۲-۲-۲) الگوی پیترسون

۳-۲-۳) روش نهاده های صرفه جویی شده

۳-۲-۴) روش تاثیر تحقیقات بر در آمد ملی

۳-۲-۵) روش تاثیر افزایش تولید بر وضع تغذیه آنها

۳-۳) مدل‌های ارزیابی تحقیقات قبل از اجرای نتایج آنها

۱-۳-۳) روش نسبت فایده هزینه برای پروژه های آتی

۲-۳-۳) روش شبیه سازی

۳-۳-۳) روش نمره گذاری

۴-۳-۳) روش برنامه ریزی ریاضی

۴-۳) پی نوشت فصل سوم

فصل چهارم: مفهوم مازاد اقتصادی و الگوی سنجش آن

۱-۴) مفهوم مازاد اقتصادی و الگوهای سنجش آن

۲-۴) مفهوم مازاد اقتصادی

۱-۲-۴) مفهوم مازاد مصرف کننده

۲-۲-۴) مفهوم مازاد تولید کننده

۳-۴) تاثیر نحوه انتقال منحنی عرضه و کششهای قیمتی بر مازاد تولید کنندگان

۴-۴) الگوی میلر و همکارانش

۵-۴) الگوی نورتن و همکارانش

۶-۴) الگوی اکینو و هیامی

۷-۴) مقایسه منافع در حالت عرضه خطی و غیر خطی

۸-۴) پی نوشت فصل چهارم

فصل پنجم: ارائه الگو برای محاسبه بازده اقتصادی تحقیقات کشاورزی (مورد

استفاده و تهیه بذر گندم)

۱-۵) مقدمه

۲-۵) الگوی هندسی از بازار گندم ایران

۳-۵) ارائه الگوهایی برای محاسبه منافع اقتصادی تحقیقات اصلاح بذر گندم

۱-۳-۵) الگوی اول: وجود تعادل در بازار گندم

۲-۳-۵) الگوی دوم: عدم تعادل در بازار گندم

۴-۵) نحوه محاسبه پارامتر

۱-۴-۵) محاسبه ضریب k یا درصد انتقال منحنی عرضه گندم

۲-۴-۵) محاسبه ضریب m یا درصد انتقال منحنی تقاضای گندم

۳-۴-۵) محاسبه ضریب r یا درصد فروش گندم مازاد بر احتیاج کشاورزان

۴-۴-۵) محاسبه ضریب s یا درصد تغییرات واقعی قیمت خرید گندم

۵-۵) محاسبه منافع اقتصادی اصلاح و تهیه بذر گندم آبی

۱-۵-۵) محاسبه منافع اقتصادی تحقیقات اصلاح و تهیه بذر گندم آبی الگوی اول حالت

الف (اقتصاد بسته)

۲-۵-۵) محاسبه منافع اقتصادی تحقیقات اصلاح و تهیه بذر گندم آبی الگوی اول حالت

ب (اقتصاد باز)

۳-۵-۵) محاسبه منافع اقتصاد تحقیقات اصلاح و تهیه بذر گندم آبی الگوی دوم با نرخ ارز

۱۷۵۰ ریال

۶-۵) هزینه های تحقیقات اصلاح و تهیه بذر گندم آبی

۷-۵) محاسبه نرخ بازدهی داخلی تحقیقات اصلاح و تهیه بذر گندم آبی

۸-۵) نتیجه گیری

۹-۵) پیشنهادات

۱۰-۵) پی نوشت فصل پنجم